

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

19. Quindecim Amoris caussæ in specie: ex Aristotele.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

dius, & superfluens luminis diffusio, omnem, quæ supra, & intra mundum est, mentem, sua plenitudine illustrans. Hoc igitur nos primum, ad boni cognitionem, intelligentiamq; promouet, deinde etiam ad amorem suis quodammodo facibus irritat.

Tertiò. Conciliatricula est amoris similitudo, & ingens ad vincendas, simulq; retinendas mentes incitamentum. Similia quippe gaudent similibus, & Simia Simiæ, Gracculus Graculo iucundissimus, vel, vt est in vetere proverbio:

Τ. ἡ δὲ μὲν τῆσι φι. φ. ὁ. μὲν μὲν δὲ μὲν μὲν.

quod Ouidius expressit his versibus:

Scilicet ingenio aliqua est concordia iunctis,
Et seruat studij fœdera quisque sui.

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,

Rectorem dubiæ nauis a puppi amat.

Quartò. Vetus amatorum affectus à Seneca, sine medicamento, sine herba, sine vilius veneficæ carmine, Si vis amari, ama. Et verò, pretium amoris accommodatissimum, est amor, nullumq; videtur adeo rigidum, & ferrox ingenium, quod amoris illecebra non pelliciatur ad redamandum. Contingit tamen nonnunquam, vel naturæ arrogantia, vel arcana quadam antipathia, vel vitiosi amoris corruptela, qui iustam quandam, & discrimen appetit, vt homines, quos vident ad amandum procliuēs, minimè redament, quinimo eorum magis amore capiuntur, qui minus amori respondent, secundum vulgatum Aufonij versum:

Hanc volo, quæ non vult, illam quæ vult, ego volo.

Hæ ferme sunt præcipuæ amoris causæ, quas enucleatius persequutus Aristoteles, in quindecim genera diuidit.

Quindecim Amoris causæ in specie,
ex Aristotele.

C A P V T XIX.

Prima, est beneficentia, vel benefica voluntas, amant enim omnes eos, qui benefecerunt, aut quos putant velle benefacere. Quæ affectio, tam naturalis est, vt ipsi beluarum ingenio coaluerit.

Secunda, habere res communes, de iisdem letari, in iisdem periclitari; simul in societatem laboris, simul in præmiorum, & fructuum contubernium venire.

Tertia, est iustitia, amant enim iustos, & innocentes, quales sunt, qui non ex aliorum damnis viuunt, sed honestis artibus, suaq; sibi industria victum comparant.

Quarta, esse bonum, & integra fama. Talibus eum volunt omnes amici fieri, quum & ipsi improbi amant hoc specioso gloriose amicitie titulo, rerum suarum infamiam regere.

Quinta, non aduersari. Itaque amant, in communi vita, & consuetudine, affabiles, qui neque sunt exprobratores beneficiorum, neque vitiorum censores. Qui crimina minimè obiectant, qui non maledicunt, irascentibus non aduersantur, aut si irati fuerint, facillimè conciliantur.

Sexta, studiosè se gerere. Amant enim omnes bene affectos, qui admirantur, qui fauent, qui insigni beneuolentia prosequuntur, cum omnes amati, & suscipi lubenter velint.

Septima, similitudo, amant quippe similes, & eadem proficentes si non impediunt, neque ex eodem sit vita. Est enim similitudo per se pariat amorem, tamen propter aliquod impedimentum gloriæ, vel lucti, pigrit indignationem, & inuidiam, iuxta Heliodi dictum:

Καὶ κεραλεὺς κεραμῆι κοτῆει, καὶ τῆ τὸν τεύτων καὶ πλωχὲ πλωχῶ φθνεῖ, καὶ ἀειδὸς ἀειδῶ.

Octaua, familiaritas, amant enim apud quos, sic se habent, vt non afficiantur metu, nec pudore, maximè in his, quæ sunt ad opinionem: Alia enim ad veritatem turpia sunt, quæ nemo vnquam probus admiserit. Alia sunt ad opinionem, quæ potest, sine culpa, quilibet facere.

Nona, nimia reuerentia, nam amant etiam eos, apud quos pudore afficiuntur, eorum qui sunt πρὸς ἀλλήθῃαν, propter eam, quam aduersus ipsos habent obseruationem.

Decima, æmulatio, aut enim amant eos, aut iis amici esse volunt, quibus, eum de amore concertant, & quorum æmulationem appetunt, & non inuidiam.

Vndecima, Procuratio honorum. Nam amant

Quarta
mutuus
amor.
Sen. ep. 9.

mant eos, quibus bona procurarent, nisi in ipsos maiora mala redundarent.

Duodecima, benevolentia fidelis. Volunt enim amici esse iis, qui amant similiter absentes, & praesentes, ac etiam mortuos.

Decima tertia, nulla fictio. Itaque amant eos, qui non fingunt apud ipsos: Tales autem sunt, sua ipsorum vita dicentes.

Decima quarta, nullus metus. Amant enim non metuendos, idcirco, qui popularitati studerunt Principes, libenter audiunt, quod de Theodorico dixit Sidonius, *timeo timere*.

Decima quinta, fiducia. Amamus enim ipsos, quibus confidimus.

De effectu & vsu huiusce
Affectus.

Amor & benevolentia oratori necessaria.

Fulmineus est hic affectus, sed blande fulminat, & intimas auditorum mentes, sensusq; peruat. Hanc vnam machinam, si nactus est orator, Helepolin quandam nactus est, qua sine violentia, sine strepitu, sine vilo tumultu in animos possit inuadere. Si contra laboret odio, flagret inuidia, & multitudinis oculis sit inuisus, nulla sunt ingenij, & eloquentiae praesidia, quae satis eum fortunare, atque corroborare possint. Quid igitur faciet, & quem in vsu hanc de amore tractationem conferet? Primum, opinor dabit operam, ut amicos, & benevolos eos habeat, apud quos agat? Sed non inanibus verborum illecebris, & mellitis, (vt ait ille globulis) paratur benevolentia, imò apud viros graues, & sinceros, his artibus male audit amicitia. Vitae sanctimonia, virtute, sapientia, bonitate, ceterisque praesidiis excitati, corroboratiq; amores oportet. Quod luculente docet D. Ambrosius.

Amb. li. 2.

de offic. c. 7.

Nihil tam

utile, quam

diligi.

Primum, inquit, nouerimus, nihil tam utile, quam diligi: nihil tam inutile, quam non amari. Popularis enim, & grata est omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur humanis sensibus. Ea si mansuetudine morum, ac facilitate animi, moderatione praescepti, & affabilitate sermonis, verborumq; honore, patienti quoque sermonum vice, modestiaq; adiungetur gratia, incredibile quantum procedit, ad cumulum dilectionis. Iam, si quis consilio, vsu, ministerio, officiis popularem comprehendat gratiam, aut quis periculum suum, pro vniuersa

plebe offerat, non est dubium, quin tantum charitatis in eum à plebe refundatur, vt populus, salutem eius, & gratiam sibi praestet. Hæc sunt amatoria potentissima, quæ oratores per sepe de se, cum suauitate tamen modestæ, & liberius de iis, quos in iudicis tuerentur, commemorare solent, & hæc de humano amore.

In sacris concionibus, alia diuini amoris facies, alia incitamenta, & fomenta quaerenda sunt, quibus pleni sunt libri, & sapientum vocantes. Imò mundus, quantumcumque est, ingens ratio ex quoddam volumine est, in quo, quot res visuntur, tot leguntur characteres, qui diuinam sapientiam, & bonitatem, expressis verbis commendant, & ad redamandum prouocant. Neque verus, piusq; amator, res creatas ob aliam causam diligit, quam quia creatoris Dei, quem amat, vel imagines sunt, vel vmbra, & quanto similiores apparent, tanto magis admiratur, & laudat. Nunquam deerit excitandi amoris campus ei, qui Dei infinitas virtutes, & profundissima in humanum genus beneficia expendit. Veruntamen, nisi radius coelestis luminis, animos ad praestantissimum doctrinae fatum accipiendos comparauerit, nullius quicquam valebit oratio.

Alius praeterea vsus est in remissione, cum videlicet, aut amor nimis acer temperandus est, aut etiam prauus è corde, & medullis euellendus. Hoc opus, hic labor est, cum valentissima quippe bellua luctandum, apud quam, sepe tantum valent petita è Philosophia rationes, quantum apud caecum colores. Bene tamen in hac re praecipunt sapientes, cogitationes amantium alio traducendas, & vsus, ac consuetudinis remissione, vim amoris intemperantis esse instingendam. Vt enim rei dilectæ praesentia, quasi fomite, sustentatur amor, sic vbi ista ex oculis erepta est, & aliis iam curis animus assuevit, languescunt quotidie desideriorum faces, & paulatim extinguuntur. Plerumque etiam ipsa factitate obruit cupiditas, & vehementissimis voluptatibus, vicinum irrepit fastidium. Quò fit, vt viri prudentes, etiam honestas amicitias temperent, ne cum acriores fuerint, & assidua consuetudine satiatae, atque operatae, facilius intepeasant. Tuuerit etiam, rei intemperanter dilectæ vitia, & deformitates, ob oculos amanti ponere: Cum enim omnes, in amore pulchrum, bonumq; appetant, in quo variis quasi spectris, & figmen-

vis falsæ pulchritudinis elusi, quam sæpissimè defectunt à vero, si apertis semel oculis turpitudinem agnouerint, in eo ipso, quod pulcherrimum mente, ac cogitatione deformabant, statim incipiunt odisse, quod antea flagrantius deperierunt.

Ad summum amor amore, quasi clauus clauo depellendus, & animo fœdis amoribus obsessio, alia studia, quibus ipse delectari honestè possit, instillanda sunt, multos literæ, alios venatio, alios aliæ exercitationes, variæque oblectamenta sanarunt; sed nihil homini præsertim Christiano præstantius est, quam ad diuina orationis, & abstinentiæ prælidia recurrere, hæc est enim *armatura fortium*, qua coniurata in omnium perniciem tela, potentiùs infringuatur, vel remissa nocendi diritate, penitus hebescunt. Sed horum remediorum tractatio, ad aliud pertinet institutum.

Affectus amoris exempla.

CAPVT XX.

D. Ambr. l. de obitu Satyri fratris. Affectus amoris.
 QVANTA vis sit honesti amoris, quamque lauares eius affectus, à nullo commodius, quam a Diuo Ambrosio, in ea oratione, quam in obitum Satyri fratris habuit, arbitror esse delineatam.

Nunquam totus in me fui, sed in altero nostri pars maior amborum. Atque utinam, ut memoratæ, ut gratæ, ita etiam vitæ tuæ hoc quicquid est, quod spiramus, aut spirare possemus: dimidiumque meorum decideret temporum, quod ad tuorum proficeret usum.

Ego te frater hæredem feceram, tu hæredem me reliquisti.

Ego te superstitem optabam, tu me superstitem dimisisti: Quid mei successor hæredis? quid agam meæ vitæ superstites? quid agam exorsors huius, quod cupio luminis?

Ego te, frater, non requiram, aut possim vnamquam obliuisci tui? Quas grates? quæ munera referam tibi? Nihil à me præter lachrymas habes. Aut fortasse securus meriti tui, quas solus superstites habeo lachrymas non requiris. Nam etiã cum adhuc viueres, fieri prohibebas, mortuorem que magis nostrum, quam tuam mortem tibi esse testabaris dolori.

Habeo planè pignus meum, quod nulla mihi peregrinatio iam possit auellere: Habeo quas complectar reliquias: Habeo tumulum,

quem corpore tegam. Veinam potuisssem aduersus mortem tuam, meum corpus obijcere. Si gladijs petitus esses, me potius pro te obtulisssem. Nihil mihi profuit vltimos hausisse anhelitus, nihil flatus meos inspirasse morienti. Putabam enim, quod, aut tuam mortem ipse susciperem, aut meam vitam in te transfunderem.

An ego possum, aut non cogitare de te, aut vnquam sine lachrymis cogitare? Quid mihi sine te, aut tibi vnquam sine me voluptati fuit?

Ades, inquam, & semper ostenderis, & te toto animo, ac mente complector, aspicio, alloquor, osculor, comprehendo: Ipsæ iam noctes, quæ quasi molestiores viuente te videbantur, quod mutui conspectus copiam denegarent, ipsæ iam somnus colloquiorum nostrorum dudum interruptor inamabilis, dulcis esse cepit, quia te mihi reddidit.

Teneo igitur te, frater, nec mihi te mors, *Lachrymae* aut tempus auellet. Ipsæ dulces lachrymæ sunt, *suauis.* ipsi fletus iucundi, quibus restinguitur ardor animi, & quasi relaxatus euaporat affectus. Neque enim sine te esse possum, aut tui non meminisse vnquam, aut meminisse sine lachrymis. O amari dies, qui interruptam copulam perditis! ò flebiles noctes, quæ tam bonum confortem quieris, & individuum mihi comitem perdidistis!

Para hospiti consortium, & quemadmodum hic nobis omnia fuisse communia: Ita illie quoque diuiduum nesciamus, nec quæso cupientem tui deserat, properantem expecta, festinantem adiua, & si diutius tibi morari videor, accersere. Neque enim vnquam prolixius absumus à nobis, tu solebas reuifere; nunc quoniam redire non potes, nos ad te ibimus, æquum est, ut officium rependamus.

Mellei planè, & ut vno verbo dicam, ambrosij affectus, quibus si celeberrimam Origenis de S. Magdalena in Christum amore, hominiam conferas, nihil inuenies amantius. Sed hæc in priuata amicitia. Alij sunt affectus, ad publicam beneuolentiam conciliandam valde compositi, quibus propter summam morum suauitatem, referus est M. Tullius, nescio enim, quo pacto blandissimè se in animos insinuat, longè aliter, quam Demosthenes, qui in istis, ex ingenij sui conditione, durior est, & austerior. Quid est magis illecebrosum hæc oratione?

Video P. C. in me omnium vestrum ora, *Cic. 4. in Catil.*
 Ccc atque